

БОЙЛААННАРЫНЫЧ ЧЕПСЭЭ

«Делегейге олуртукч чорук-ка СССР кыргыздыгы дээр америк империализмге пропандандык үндөсүн чогуу, хоралык жүгүдөшкөсүн делегей айтыргыларынын талазы-беле журналист-Том Емел-нов чак мунула сойлап иреткен. Ному «Бойлаан-нарыч чепсээ» деп адаан. Делегейге олуртукч чоруктуу буюу уер дээр америк империализм болуп турарыч нома бүзүрдөй кылдыр бие-...

«АКШ-тың Дикорджия штатында бир өрөдөлгө чейин «Коруттук чоруктуу академия» деп адаан. Чүг-лө чакгыс «мергежилге» — кижилер олуртукч ила өрөдөлгө турар. Кандыг-ла чепсээти ачыктаа — пистолетти, бижекети, кийизди, масканы, томагакты, зорил дүгүтүрүп, бекенин азы бо-дүүн кукун-хайын-даа ачыктаа — шукт-ла өлүр-гөсөрдөй турар. Ол «едем шисалаанын» 600 доо-зукчуларынчкы мууруузу АКШ-тың төп разведка эр-гелдери (ТРЭ) даптымы чурттарга ачылган турары саттыгынч холдөдөлгөсүнч олуртукчулар болуп турар».

Делегей хемчөсүнчк олуртукч чоруктуу боттандыра-рынга АКШ-тың төп развед-ка эргелдери көз рокуду ойлап турарынч, чүгөсө социализм чурттарында өвөс, харын-лаа хаммаарышпас өвө-лаа күрү-нелерге удуз — идеолоттук үргөдөшкөннөрич малагыч сөөктү уде улам-ла өсүктү-кенич Т. Емелнов тодартып тикчөктөр-биле сойлаган ил-ереткен. Мичаарга америк империализмдин кол шпюн төвү — АКШ-тың төп развед-ка эргелдери олуртукчу үлгүдөгилерин, «ажыт ходел-лишкенин» Вашингтонга хөн чок болган национал күштөргө удуз ухланган дээр-зи бийлигир. ТРЭ-ниң шпю-нарныч хангыч үлгүдөгил-лериң түнөйлөдө депшил-гелит болган суратгы кижил-лериң Патрис Лумумбанич, Феликс партианың үндөс-лөсүнч Зуард Мондлан-ниң, Гвинея-Бисаунуң хамма-рышпас африк партизаның чыгыш секретари Амилкар Кабрадинч, Конго респу-бликаның президентин Марван Нгуабениң болган өскөлөр-ниң-лаа олуртукч бийлигир болгай.

Америк империализмдин иламы үлгүдөгилер чүгөсө Латин Америкага өвөс, ха-рын-лаа делегейге өскө-лаа районнарыңч уаустарыңа уузу халатын база таарыш-тырып турар. Чиг-эти соруу-ап турар өскө-лаа девиас-лериң АКШ «бодунуң амыд-дарыч эрге-ажыктарыңа де-виаслор» деп эжелекчи бую-биле чарлаан.

Төгүс талазы-биле бодунуң төңүзүңүч чокшугалааныңа дүвүрөөн империализмге со-рулгазын чедип алыр дөөш кандыг-лаа чепсээти, кандыг-лаа арганы ажылдарыңа ойтайлааның турар. Импери-ализмниң амыгы уде чепсээ бодуурагы делегейге олуртук-чу чоруктуу алыс утказын автор сойлап илөтөткөн. Делегейге олуртукч чорук, Вашингтонга чыгыптаан, боп алырга кирбөс күрүсчөсөр удузтукчуларынч удуз сүт-чөөлөр, күрүнө эргелдери, мыймышкынар, коргудууш-

кунар, өкөтөт пропанда — АКШ-тың болган импе-риализмге өскө-лаа күрүнө-лериң даптымы политика-зынч кезин болу берген.

Өлүрүкчү үлгүдөгилерин бодунуң шпюнарныч боз-гаш саттыкчыларың, өскө-лөдөгилеринч дуадым-биле АКШ ажылавышаан, деле-гейниң өскө районнарыңа тергилдөдө чедип алырып, чидгирин туруттарыңа катап эсидерин, уаустарыңч нашо-нал-хосталгалыч шимчөөсүн-ниң, тайбың дөөс демиселин боой турарынч ордальдык тур-бар. Израильдин дайнызрак, эжелекчи чыгышчыларың дуадым-биле америк импери-алистер Чоокку Чөөн чүгөсө, малагыч Ливанче херек кы-рында шүргүп кирген. Ли-ванниң Шиталага болган Сабрага хой муң палестин-лериң — кыргынарны, чаш-тарын, херөөсчөккөниң ара-танзыг бую-биле израиль өлүрүкчүлериң кам-хайыра чок хидып уаузкааныңа аме-рик империалистер дорту-биле киркишен. Ливаннарың болган палестинлериң өлүр-гөсө америк боо-чөпсөкчө израиль эжелекчилер ачыг-лап келген болган ачыгала-даа турар.

АКШ делегейге олуртукчу үлгүдөгилерин чакыра со-рулга-биле «делегейге олур-тукч чорукка Совет Эмел-нов киркип турар» деп бистиң булунгы, тайбыңа, хосталга-га, демократияга ылак күрү-нөсчө түгүлдөй турар. Ып-чазлаан америк империали-сттер пропандандың ол нүгү-дөшкөниңч делегейниң ак сөткүлүгү бүтү кижилери бую-дөрөйин турарынч демелгээр херек. Маалдырың совет уаус болган СССР-ниң Чепсээти Күштери гитлеринч фашизм-де Октябрь революцияның чаалап алымышкынын чүгөсө камгалаан өвөс, харын-лаа Европаның хей улаустарың хосталган, ол идиктиң дем-селге Совет Эмел-нов 20 мил-лион ажыг кижизин өскүна-ныч делегейниң тайбыңга ылак уаустары эки билер.

Ындыг турбуже, америк империализмге, оларынч шпюн төлөткөн, буржуа про-пандаадым СССР-ли делегейге олуртукч чорукка «киркип турар» деп үндөсүн чок кү-гүлдөшкөн — ол дээр-ге болган болган өскө уаустарыңч хосталгазы дөөш фа-шизмге удуз камг-лошкун дайныга амы-тынын берген чээрби миллион ажыг совет кижилеринч чырыктыгың тур-раскаалың дорамчыланың турар. Бойлааннарың арм-и-нүр чок ол каркы ходел-лишкениңч делегейниң депши-лелит бүгү хой-ниңи-га ханы килеңчөкчө-биле буюу шаап турар.

И. АЛЕКСАНДРОВ. (ПМА).

БОМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ СОЦИАЛИЗМ ЧУРТТАРЫНДА

АЖААП АЛЫШКЫН ЭГЕЛЭЭН

Будапешт. Венгрияның шөлдеринде кызыл-тасты ажаап ап эгелээн. Чурттуң муруну облатарының хову-шөлдеринч ажил-ишчилер дүжүт ажаап алышынын бир дугаралык эгелээн, ын-чалда-лаа хун келген тудум, на ажаап алышың амыла-ры сонгу чүгөсө илөтөтөп бар чорур.

Венгрияныч чер ажилды-лары чурттуң шөлдеринге өс-турүп алганы эки дүжүттү чогурт үзүндө болган чиди-гир чокка ажаап алыр дээр белекчел ажилдарының үзүн-де бүгү чүгүдөриң кылганар. Республиканың агы-агы ра-йоннарында турар тарга ху-дээр алыр 500 ажыг пункту-лар бо хүнөрдө дүн-хүн чокка ажаллап турар.

Бо чылын Венг Улус Рес-публиканың колдөс ажил-агы амыла-рыңа мурунда 1982 жылда көдөс ажил-агы буюу-дөдөгилер чедип алды-ныч бозик түнөслөриң улам быжылдарыңч сорулгазы салдыгын.

ГДР-ДЕ ЫАШ ОЛУРТУЛГАЗЫ

Берлин. Республиканың муон мурунда бээр үргү-гач чорудуп келген ажил — чаксы мыйш олуртутказы дооскан. Келер уде кезин, ажилдар сорулга-биле дит-тинч, шпюнар болган дит-тинч чаш шөттөриң 21 муң гектар ажыг чөдө олурткан. Бо чылын Герман Демократ-тыг Республиканың уаус ажил-агыны үлөтүргө бол-баазырадым, ажилдары-биле миллион кубометр ышты

чы бурзуу суга аштар үш хөөлөкчиг, футбол шөлүд, 100 кижиге турсын баазадыг спорт комплекзин ачылгачар аргамыз. Аржаан сугут чөдө комбинаттың бодунуң профи-лакторияныч тудуу доосуп турар.

Чурттаар чер айтырым шиптирээринең улуз кичээ-гейин салып турар. Комбинат чылды-на бодунуң ажилда-чыларыңа 100 квартираны тудуп берип турар.

Кижилеринч аш-чөмүнч ор-ганизаторың уауз кичээ-гейин салып турар бис деп, «Социализм» чыгыне дирек-тору П. Дамьянов СЭТА-ныч корреспондентизинге чутаа-лаан. Комбинатта ажилдап турар столоваялар бүгү ажилчыларың чүгөсө ниг аш-чөм-биле хандылар эвөс, харын база хүнүң-не бир муң хире тазан чөмөриң чик өртөкчө-биле бакыч-нарыңа — апаары-биле база берип турар. Ол бүтүң бую-дүгө чөмүнч дуадым ажил-агың калбартакының ачы-зы-биле чедип алган.

АЖЫДАВЫШААН ӨӨРЕНИП ТУРА БУХАРЕСТ. СЭТА-ныч корр. Н. Морозовтук дамчы-каным: Румынияныч Бухуш дээр хоорайында пөс-таазы лицей дээр өрөдөлгө чөри-лериң амыгы үнөй дериг-херек-селериң — пөс аргымы авто-мобил станоктар, апа аргымы машиналар, өскө-лаа дериг-херекселер бооп турар. Ол буюу-ла буюу-ла чөри ышкың кылдыр өсүп турар. Ол «Бичиң фабрикада» дий-жилеринч буюу-лаге практи-казын эртеринге, профес-сия мергежилдеринге өрөнөп алырыңа, буюу-ла буюу-ла ажилдарың шиптирээрине таарымчалыг байдалдары тургускан. (СЭТА).

БҮГҮ ДИПТЕРДЕН

БЕРЛИН. ГДР-ниң эң улук округ төптеринч бирөөн Лейпцигте ажилчы чөм-а-рыңың алганы чар-чаа буюу каан «Беларусь» деп трактор-ларың «60.000» деп санынч планат-биле маастап-шмээн. Минскиниң трактор заводун-лаң республика чогуу-на кы-на машиналарың алган деп чүгөсө ол көргүзүп турар.

Баштайгы тракторлар МТЗ-ден аңаа 1954 жылда кирген, ооң соонда эрткин 25 чылдыч иштинде — кооперасчы-тар-а-чынар бийлейки, 50 муң дугарың, «Беларусь» ала-ганар. Амыгы уде ГДР-де буюу көдөс ажил-агың маши-наларың чартың кезин — совет буюу-дөдөгилеринч бооп турар; ам мила 140 муң ажыг трактор болган 13 муң комбайн сапаттымынч турар.

ЛОНДОН. Чурттуң теле-фон харылаазынч система-зын башкарып турар англи илпонад «Бритиш телеком» компанияныч инженерлери бурунгу хүн ажил сокса-дышынын эгелээн.

АККАРА. Мурундагы улуска удуз буюу-дөдөгил-Ганага эрткин олод-онокти-стеринч болган олод-онокти-стеринч чар, эң-не шиптич болган гуманың улусчу юридиктиң система-биле со-луур апаар. Амыдаа чедир күштүг бооп турган судтар-дарың ажилы уаусту турбуна-ларже илтичир. Ол дугайы-нда Гананың найыскалыныч камгаладың улусчу комитет-теринч чөмөлөп хурамынч дугайында диктандыла чутаа-лап турар. (СЭТА).

ВСР. Совет Эмелениң болган Вьет-нам Социалистг Республиканың буюу-лаге коллективтеринч арганыңа интерна-ционалыч социалистг чарыш республика-ла уаус ажил-агың тургузушкунуң чутаа фактор болуп турар. Кара хемде «Хойбин» гиробелзир, «Монгзонг» шахта, Фалайиң чымыла-га-биле ажилдаар электростанцияны, Кы-зыл хемин кекилар «Тханглонг» көүрүг-маның, совет-вьетнам калы ажилдамы-ганың ындыг эң чутула тудуларыңа

В. ЯЦИНАНЫЧ ФОТОУ. СЭТА-ныч фотохроникалы.

БОТТУГ БАЙДАЛГА

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Аме-рик-совет салыг-экономикагы чөвүлөдүн күсүмунуң ээл-чегил хуралы болуп эрткин. Апаа совет-америк салыг ха-рылааларың болган ол харылааларың хөгжүдөриңч айтыргыларын ажил-ишчи болган боттук байдалга чу-гаалажып көргөн.

Чижээлээрге, бо чылдын октябрыда Москвага агроулет, пур айдырыңа хергелээр ма-шина, чепсек-херекселер бую-дүгөш, кочкаа ап турар америк фирмаларыңч делег-гезин эртеринеринч белекче-лериңч чоруп турарынч чу-гаалашкан. Америк таламың ол делегетге сөптүргалы улам өсүп турар дээрин демелгел-терин. Амыгы уде АКШ-тың чыг хире компаниялары ол делегетке киржип күсөдөниң меделгелерин. Чөвүлөдүн ээл-чегин турар дарааларың бирээң, «Арко-стил» корпо-рацияныч чөвүлөдүнч дара-гы У. Верити чөвүлөдүнч күсүмунуң болуп эрткин ху-рамынч түнөйлөргө ханы-зы-биле таарынганың СЭТА-ныч корреспондентизинч бөсө-дөдө илөтөткөн. «АКШ-тын салыг-үлөтүр буюу-дөсө совет-америк салыг-иш-чының буюу тала-биле кал-бартарыңа дуадалаарың-биле боттарың буюу күжүниш-кениң салыр күсөдөлгөдөр деп, ол онзалап меделгелер.

Совет делегацияныч баш-тың, чөвүлөдүнч совет талаан ээлчегир даргазы В. Н. Су-нов совет-америк салыг-а-жышкынынын алыс-бургу талаарыңа хаммаарың хой айтыргыларын бо хуралга буюу талазы-биле чутаалажып көргөн дээрин демелгелер. Ийи чурттуң аразында салыг харылааларыңч буюу чөп-түг таарыштыргылазыңа шип-тир турар өжөзгөр тургус-туган буюу монодактарың чаладыларың чутулазың, ын-

ФАШИЗМНИҢ ДЕРЗИИ

Собибор хоругдал лагеринге бети дээр-ге-де 250 ажыг муң кижизин уузкаан. 250 муң ду-гаар кижизин хорая хейлиг (газтыг) өрөзгө өлөгөнни эсечилер байырап демелг-лээр. Шампанское, коңьяк кичи, миллион дугар кижизин ыңчар өлүрүң дээр дашка кодуруп турганар. Милли-он дугар кижизин апаа өлүп болуп турган боор, ында-лаа болза 1943 чылдын сентябры 22-де ол лагерге тугутурган совет шериг кижилерин бую-дүрү бир-де дугар чөдө бер-ген. элээн каш неделя эрткин соонда, Собибор уузкаггы-ган.

Польша девиасчөдө, Вла-дава биле Хелм аразында ар-га иштинде чакыргыныч ал-ган буюучугаш. 1942 чылдын февралда кижилерин амы-тыннан астыктың буюу-дөсө-лөсүнч тудуу алаа эгелээн, а майныч эгелэне гитлержи-лериң кылдыр аны-биле апаа чунар-бакыч кылдыр апаа калы хорланар хейлиг өрөз-дөр ажилда эгелээн. Нацист-тер Германияныч удузтукчу-лары — Гиммлер, Кальтен-брунер, Эйхман — Собибор-га келгенер. Дээрлигериң амалаан күсөдүн хандыра-ры-биле «онза солун» көргү-зүпүп организастаан: элээн каш чыг чараш херээкчелерин чыгыш, хемин албаңче ужулдугаш, чунар-бакычче чыгаш киргеш, хоран хей-би. де хоранал өлүргөнер. Хо-рая хейге хоранынч өлүп турган кижилерин өжик удуз өртүп турган Гиммлер бот-лаш оон-биле казы кел-көпчөк таарынганың. Олар чөпүг барган соонда, Соби-бордуң «буржүкчүлүг» бө-дөр —хоранал болган өртө-дө өлүргө кижилерин саны чамдык хүнөрдө сөс муң чедип турган.

Собиборга хоругдалтырып турганнарың аразында дий-гир арткаларың бадтыкп турары-биле алырга, лагери-ниң ажилдакчыларыңа эң-не каржылары Губерт Гомер-ски биле Карл Френцель тур-ган. Апаа үлгүдөгилер буюу-дө кеминг херектер дээр хууда харысалга оларга хү-дөттөнгөн турар ужураг.

1950 чылдын август 25-те ГДР-ге Гомерски буюу пла-зында хоругдал кара-бакы-нында олуруп эрткир кыл-дыр шиптирген. Ынчаарга муң-муң кижилерин амы-тыныга чөткөн кижизин хо-ругдал чөриңе олуруп эртер

ҮҮЛГӨДИГЛЕРИН

кылдыр дийгир артырып ка-зы чөпүг эвөс чүгө бөз Чок, чөпүг эвөс боор чүгө ыш-ка-жык 1972 чылда Гомерски хостаттырган. Майда-Фри-дурт сугу оон херээкчн тала-зы-биле чаа сүд чорууда-зын эгелээн. Беш чыл эрткин-де, чаа бурууладыр доктаа-зын удузгөн: 15 чыл дугу-зунда кара-бакыңа хоруг-лаар. А мичаарга ам чогуу кичазарыл ыңчаш, ол 22 чылды олуруп эрткир ала-ган-дыр? Эскөкөр чутаалаар-га, шиптирелдин доктаатка-нында чези чыл ажыг үнөй эрткир олуруп казакан. «Шы-в» тилэни: барымы герман юстиция чөри Гомерскины мурунча буруулап болганын дугайында сөгүсөш, оон когаралы дээр хей түнүгүт а-шын төлөп берген.

1966 жыл. Барымы Герма-нияныч Вестфалында Хаген хоорайың судуңа Собибор-дө олуртукчулериң херээң динианы. Сузаттырып турар-ларың аразында — СС-тин оберштурфюрери, ам Геттинген театрының режиссерунуң ду-залакчымы Карл Френцель. «Хей салың кижилерин өлү-ргөниң 42 таарылгазы 250 муң хире кижизин өлүргөниң дузалакчынынч ийи таарыл-газы дээр оон бурууладып турган. Бодунуң үткө чогу-нуң талазы-биле ховар дээр юридиктиң тодаралышың — «дузалакчы дөмш». 250 муң кижизин өлүргөниң «ду-залакчы!»

Собиборга хоругдалтырып турган Александр Печерскийни чутаазы: «Буруулааттыр-ганым дузалакчымы» дээр шиптир турар чорук Соби-борга өлүрткөн чүс-чүс муң кижилеринч тураскаалы до-рамчыланы оң эвөс чүгө бөз Френцель мен конугт эи сактып келди. Бир эвөс ле кижизинч таарып хонну чөп болган болза, Френцель ол кени олуруп кар турган. Бир эр кижизин бодунуң уруу азын карыныдан ойтааларга ол оон боолан каан. Эзел-зин алыштан эжээрине кижилерин ол абадар турган, бир эвөс эзелзинч төптөр болза, оларны Френцель өлү-

СОЙГАЛААНЫ

рун каар турган. Эжиг эмер урууларың буюунап туткаш, оларынч башчылаштарың ва-гоны сымсыра шаап өлүрөп турган... Хаген суду Френцельди бүтү назманында хоругдалга шиптирел. Режиссеруң дуа-залакчымың херээңе ол шиптирел сөгүзү эвөс болган. Хагенге өмөтөтө база катап чөдө бээр бис...

1943 чылдын октябрының баштайгы хүнөриңде Вагнер биле Гомерски Берлинче чо-руй барганар. Шалкээзэр ужурагуп турганар. Лагери-дин чоруп турар, Вагнер Френцельге чутаалаан: «Карл, бо оростарын уузкап казыт». 1943 чылдын сентябрында тугутурган совет шериг кижилерин бөдүр бир-де дугар Собиборга чөдө берген дээринч чутаалааттырган бол-гай. Оларынч аразында Со-вет Армияныч лейтенанты Александр Печерский турган, элээн эр эрткин, Собибор-дуң хоругдалтыргыларың тур халымыңың ол баш-таан.

Лоблин округтун айымал чок чорук полицияныч на-чалыгыңа Собибордуң уузка-гыңа лагериңинч хоругдал-тыргыларыңынч тур халымы-кының дугайында медел-гелерин.

«14.10.43 17 шакта Хел-мин соңгу талазында 40 хире километр чөдө турар СС-тин Собибор уузкашкың лагери-ниң хоругдалтыргыларыңынч тур халымыңың эгелээн. Олар таңымыч шерияныч уузкашкыңыңынч ойтур ша-каш, чепсек складзың эжелеп алган болган таңымыч хөзө-дөс атылашкан, бидинмее чыгөр чорупканар. Тос эсеч-чилер өлүргөнер, бир эсеч чиктер, бир эсеч батылдан-ган, ийи даптымы таң-ныларда боолаткан. 300 хире кижизин дөдөгилер боол-далып каан ийикке лагери-ле турар... Ийи хонгиде лагери-ге тускай истеде коналазын чөдө келген. Собибордуң ча-жымы чакыт хөзөр артар ужурагуп. Гиммлеринч дуа-жымы кидит турган. Хораназар

В. МОЛЧАНОВ. (ПМА).

Азы-бурч МЕДЭЭЛЕР

КЫРГЫЧЫЛАРГА

Эрзинин Култура байжынын «Челоз» агиткультбригада эа-йонун ажал-мичиле-ринге оюн-концерттери бо-ла көргүзөр.

Бир-шоор, оюн-баштак, дүгүчүлөдөгү номерлер программалада өлкө, Кала-даа баруу, ойнакчыларын чон оорукчу-биле уткуу алдыр. Челозчилер ам бо күнүндө хой кыргызчы-ларынга оюн көргүзүп, оларын сорук кырып чо-руш турар.

Ч. САДИ.

ДЕЛГЕЛГЕДЕ

Москвада В. И. Ле-нин аттыг күрүнө би-блиотеканын залда-рында «Сибириниң бол-гаш Ыраны Чөм чүг-түн экономика болгаш социал хөгжүлдө» деп ном - иллюстрацияг улуг экспозицияга ке-лүр үези кайгамчык улуг крайынч төөгүзүм болгаш бөгүнгү амыд-ралын көргөсөн беш чүс аныг. Ном, альбом, брошюрга болгаш жур-налдау бар.

Окт.брдан одунган кай-гамчык улуг девисхөрүнч хөгжүлдөш шакпын. Де-лгелге көлгөнөр бо. Эк-спозицияга кирип турар Тыва АССР дугайында со-лун чүддөри база билип ат туралар. Делгелгеи муң-муң москвичлар көр-гөт.

Н. КОСЕНКОВА.

ЮБИЛЕЙГЕ УТКУШТУР

Алдан-Маалыр ат-тыг чурт-шинчилел му-зейинге ужурашкыч-кынын бар-ла эртер. Чоокта чаа ажаа респу-бликанын школаларын-дан келген башкылар хоочун амылданчы Х. А. Анчыма-Тона-биле ужу-рашкыч.

Акы-дуңма улуг Төрөп чуртуусу ССРЭ-ниң со-ставыга баштап киргенден бээр 40 чыл болур юби-лейиниң бугузууда Тыва-нын эртен орунуун хог-жүдөиниң дугайында сактып чугалаар чүддөр-лө хой. Ылангыя ол бүгү-ге эң идеялык-биле кирип, ону хол-биле ту-дун кылган кижилерге чу-галаар чүддөр кончуг хой.

Ажаа көлгөнөр хоочун амылданчыда сонугурап чүддөрин айтырып, то-паргай харымдарын алган-нар. Ужуржышкынын массалыг килдизин ажил-дакчылары организастаан.

Р. ТОЛЗАТМАА.

Мэон баарында, анык, ча-раш эр кижичи чоргаар аяныч байдал-биле карактарын им-пертир сонгайе кайгап олу-р. Ыр кижиниң ат-алдарынын, чоргаралынын дугайында ба-еа өг-бүлөсиниң баарыча оң харымдагынын дуга-йында мэон чугаам оң бо-дал-сактыгыга чейин тура-рын билип олуру мен.

Бо анык кижини - Вячес-лав С. дээр, бистин эмелге-виек ийи дугаар көп тура-ры ол. Бо удаада оң чаа өг-лөнгөни кайдай Светлана хи-налды, бистинге кээр, шээр аарыгыл болганда стацонарга чыгырып, эи-нээр ужурга таварышкан бис.

Бо таварышта чүддөн эге-лэнил? Ол мындыг болган. Вячеслав Светлана-биле ка-ды чурттап, өг-бүлө тулар ду-гайында чоокта шийтирелеш алганнар. Олар бот-боттары-ча мнак, сонугураалары ча-гыс. Чүгө Вячеслав, ол ший-тир мурунда бир өскө херо-жөн кижичи-биле таварышта бо-луп, кады конган. Ол тавары-шкы түпсөз мунгаранчыл болган. Вячеслав оон шээр аарыгыл аарып берген. Ынчанга 2 ай бурун-гаар ол бистин эмелге эи-мел чыткан. Ол үеде Све-тлана-биле база чоошумалжыл

ЧААГАЙ ЧАҢЧЫЛ САЛДАРЛЫГ

Совет бүрүзүңге, азы школа бүрүзүңге тургузуп болуру-пун үндөшп барымдалары бар аларган. Маана улуг па-зымг кижилер уштап-бап-тап кирип болгаш анык-тарын шуут хол тузуп ки-рип кылдыр эвеледээр укжураг деп болаар мен. Бар хонгмг чепкенеп кирип көрөй.

Өк-ле Туран черинейдеп Оокшун үнгөн хувискаа-дым.

Тыва черге кызыл төрөпч эрге-чагыргамз дугунап бодрасын дөшт бистин ре-волюсч өгбөлөрүнө ол мын ырдажыл чораннар. Ын-чаарга Тыванын бир ыдык-чы чери Оокшун Кара-Ыш-та чүг барыа? Ажаа чорааш, үш солга укжурап берген. ырынч соонда-аа айтырамын, бистин революсч өгбөлө-риниң ара-т-намы тургу-зар дөшт хурадалап турган

черин-даа айтырамынга бил-бес болдулар.

Өк- совхозтун мурунчы малчыны чорааш, ам ол-ла совхозтун Тарлап салбыры-да турттан орав пенсисер Степан Тарачыевч Лашар ол ыдыктыг черин адынын дугайында мынча диди: — Бо черин адын номар-да Кара-Дыт деп бижип ту-рар, ол болза хажып берген ат-тыр. Бо черин улуз ш-шаандан тура Оокшун Кара-Ыш дээр. Ам алдан чези харлыг мен. Мэон ачам бо черге чурттап чораш Сапы-рап Муведетиян холетия чораш. Бо турар бажын бол-за Кирпаш, Павельч Медве-детериян күтэсиз болур Сухорословтун бажынч чүе. Бо бажыга Тыванын хувис-каачы кижилеринин нам тургузар дугайында баштай-гы хуралы болган чүе. Тө-өгүзүг бажыч.

Ам чүд ычам?

Оокшун Кара-Ышта төөгү-дүг бажыч ол-ла черинде турбушап, ол бажынын Ын-Хем районун төүтөч көжү-рер, тошуп каалаа орунуун анынга тургускаш. Тыванын революсч кижилеринин ал-дар-адыга тураскааткан му-зей кылдыр дээр, ол шийти-рер чүе чезе көжүрер кижилер тыылбастан. Мен бо-лаарымга, Оокшун Кара-Ыш-та туруп турар бажыны кө-жүреринге, септэринге ол черин аныктарын шуут кириштирер деп болаар мен, ол-даа болза кижизилге акылы болур.

Өгбөлөрүн адын сымпас дээр болза, Тыванын араттыг хувискаачы намын тургузар дөшт, ыра-уак коюнунарал арттыг шапкылажып көлгөш, бистин өгбөлөрүн хурал кылдып турган төөгүзүг бажынын Туранче көжүргөш, ол хоо-

райда туруп турар Төөгүзүг революсч музей-биле ко-малаштып тыккеш, тус-тус өгбөлөринге көрүштүг дел-гелгени кылза эки деп болаар мен.

Аныктарын чаагай чап-чылдарга чаңчытырамынга болгаш мөзүдүг хамаатылар кылдыр кижизилдеринге му-зейин акым кончуг улуг, мынчанга куш-ажалч кол-лективтер дугайында Хоо-й-лун хандыр өөренири чүгү-ла.

Багай чаңчыл Балалыг. Чаагай чаңчыл Салдарым! Өгбөлөрүн бо үлөргө сөзү утуп болбас.

М. КЕНИН-ЛОПАН, республиканын Алдан-Ма-алыр аттыг музейинин кил-де эргелекчи, төөгү эр-темпериниң кандидды.

Улусчу чогаадылга фестивалы

ЫРЫ БАЙЫРЛААЛЫ

Удаскы, төртүтүңгөн чаш ки-жиге авазыңды өлөй ырып ырап бээр, Аялга, ыры өг-бүлөңн байырлап болгаш чопчуп омакшыла. Дайынга ыры дайынчыларын бурун-гаарлашкынын чалгыны дээрин ырап турар кыска болгаш ханы уткалгы компози-цияны олар тургузуп көр-гүскөн.

Даразында «Хемчик» сов-хозтун ыры ансамбли А. Чыр-гал-оолдун «Ленин-партия» деп нинти ырын ийги, үшүк үнүр-биле күүсеткенер. А ол ышкан А. Тановтун «Мэон Тыва» деп ырын база эки күүсеткен ырыларын өөренип турган белеткел үеинде ки-тап-катап ыламылап, бирги, ийги, үшүк үнүрүн күүсе-дикчилерин кызымаккай ажилдаш болур. Ынчанга оларын күүсеткен нинти ырыларын күүсөлдө эки болган.

Районун Култура бак-чынын чанында ыры болгаш тамыш ансамблиниң ыраажы-ларын күүсөлдөшөр про-фессионал хор-биле коош-улажып турар. Композитор Алексей Чыргал-оолдун «Мэон Тыва» деп ырын 4 үңе кедикчиин күүсеткен.

Моон мурунда култура ажилдарын бүгү талазы-биле өң-не чымып каап тур-ган «Дөң-Теренин» совхозтун ыраажылар нинти ырыларын күүсеткен эки, организас талазы-биле районун чамдык коллективтеринде мурун ту-рарын демделээр алар. Кон-церт костюмдеринде эгелээш оң нинти белеткел шыырак болуп турар.

Кызыл-Мажалыктың № 1, 2 ортумак школаларын баш-кылар болгаш өөреникчилер-деп тургустунган нинти ыр-лар күүсөлдөш баш буруп.

гаар кызымаккай-биле бе-леткенин көргүскөн.

Нинти ырынч бо байырла-дынга районун 5 коллектив киришкен. Ажаа ыраажылар Ленин, партия, Төрөн чурт, тайбын, куш-ажыл дугайында чеди аңгы аялгалардыг ыр-ларын күүсеткенер.

Коллективтер боттарынын программаларын дооскан со-дүдө А. Чыргал-оолдун «Мэон Тыва» деп ырын каттышкан хор чымылап чо-биле кады ылашкан. Ол ырынч аялгаларын чаражы, сүрдүг дыңалыры кижилерин сактып-сеткиниңге дөштөгү болган.

Районун ыры байырла-лынч түнөсине «Хемчик» совхозтун ыры ансамбли, районун Култура бажыны-нын чанында ыры болгаш тамыш ансамбли, «Дөң-Тере-нин» совхозтун ыры кол-лек-

тивтерин демделгел болгаш хундүлел бажытер, өртөктөг шакчаларын тымыскап. Нинти-биле ыры байырла-дынга киришкен коллективтер бе-леткел үеинде элэн ажил-дарын кылганын демделгел.

Ыры байырла-дынга «Шек-пээр» болгаш «Барлык» сов-хозтарын ыры коллективтер киришкен.

Нинти ырын өөренири бол-гаш өөренири амыр эвес, бер-ге херек. Нинти ырын шын ырап өөрениринге үш айлан бир чыл чедир үе негеттисер. Бо талазы-биле районун Култура бажынын методи-ни Николай Сарылар, «Хем-чик» совхозта нинти ыры улурутузук К. Чаш-оол олар нинти ыры башкарамынга хол ажилды кылганнар. Ол ыш-каш ыраажылар база хой үе-шакты чарыглап, кызымак-кай ажилдаш.

Ыры байырла-дынга дээр-ге амырлардын өөрүшкүзүңү илередия болур. Хей-хей эки ырыларын чонга бараалгалдып негеттерди кижизилде ажилдарынч база бир чүгү-ла хевир болур.

Д. ШАКТАР.

Б У Г У Х Е В И Р Л Е Р Г Е

«Тивелге» совхозтун хей чылдарда тараа тарып көлгөн дүжүктүг чериниң бирөөн Оңгаша бажынын ховуу. Ында өөреникчилерин бугу-рулге бригадазы ногаа аймаа болгаш картофель тарып ту-рар. Маана Кызыл районда өөреникчилерин бугурулге бригадаларын арамдыла маргылдазы ийи удаа бол-гон.

Бо чылгы маргылдаага Кур-Чер ортумак школазы 3 ко-манданы кириштирген. Мар-гылдаага Кур-Чер школазы-нын № 1, 2, 3 командалары бириги. Ийги, үшүк чердерин даваалаштыр чеди алган. Чер андарар маргылдаага

«МТЗ-50» деп трактор-биле 9-ку классчылар Любомир Ондар бири черин, уругулар-дан 8-ки классчы Ира Хо-мущу база бири черин ала-ганнар. Ол ышкан ийек саар талазы-биле 9-ку классчы Жанна Ондар, 7-ти классчы Мерген Когаар тивлекчи бол-ганнар. Агрономияга 7-ти классчы Шончалай Сарылар, ногаага 7-ти классчы Анда Ондар, мал ажилыга Надеж-да Куулар тивлекчилер бо-луп, республика маргылдаа-зынга баар командалыг со-ставыга кирген болгаш хун-дүдүг бажытер, өртөктөг бе-леткел-биле маңатканнар. Көдө ажил-агынын аям.

бүрү мергежилдеринге Кур-Чер ортумак школазынын өөреникчилеринде ийги чер-ин Роман Монгуш, Шолбан Сарылар, Оксана Шойлаа, Надежда Сарылар болгаш үшүк черин Лариса Орталек, Марта Когаар, Май-оол Хуу-райай олар ал, эки көргүзү-дүг болуп, шаңдалым макта-каннар.

Кур-Чер ортумак школазы-п улусту кластарынч өөреникчилерин өөреникчилерин бугурулге бригадында ажилдап эгелдөн. Олар ногаа болгаш картофель-биле сов-хозту хандырар соругталыг.

Э. ТЕЖИТ.

Х О Г Л У Г, С О Л У Н

Уругларынч чайгы дышта-нылазы эгелдөп, хогуг, со-дун похоттар, язы-бур ак-курсылар, куш-ажыл лагерь-леринге амыктыг ажил-хе-ректер кайда-лаа хаймыкан. Тес-Хемде «Сайлык» пи-онер лагеринде чайгы дышта-нылга килип түлүк. Мында уругларынч дыштанылгазы организастыг эгелдөн. Пионер лагеринин турар чери эзим арга иштинде. Уругларынч калкымынча, дыштанылга

хүннеринде арыг агаарга ма-га хандыр ойноп-хөгөп алы-рынга мында таарымчалыг. Лагерьжи хүнүндө содуу укжуражышкынар, аккур-сылар, оюн-концерт, спортчу маргылдаалар болур.

Пионер лагеринге ада-пелер база барып туралар. Уруглар солуу концерттерин көргүзүп, боттарынын тала-нызын сонугурадыр. Чаштар-нын үңү ногаан «театрга»

сыммас ышкан дыңалып тургулаар. Кызыл чайт кыл-дыр дериттинген стадионга уругтар ойноп-хөгөп тургу-лаар. Уругтар стадион дола бээр. Лагерьинин бүгү девис-кэри айырап чараш чекет-тер-биле наастаны бээр. Бай-ырдал келээлеринде уруг-ларынч одаа чайнап, каткы-хог чыр-шон, ыры-шүдүк кут-тулар.

М. ТИРЧИН.

ИЙГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

13.00 — С. Соловейчик, «Ва-та» «Семь ветров», 4-ку төө-гу — «Колызо», 13.45 — «Суу-рамы камгала», Уран-чечен фильм, 14.55—18.00 — Чап-сар.

КЫЗЫЛДАН

18.00 — Автопортрет. Теле-фильм, 18.30 — Мультифильм, 18.55 — Телемелдөөлөр, 19.10 — «Азия тову», 19.40 — Телемелдөөлөр, 19.25 — Ча-рлардар, 19.30 — «Чечекте-ле, төрөң Тывам».

МОСКВАДАН

20.00 — «Тамчыктыг удунар, чаштар!», 20.15 — Башкылар сагалынын дугайында очерк, «Силерге четтирдим», 21.00 — «Уе», 21.35 — «Эртер херин иштинде кижя» деп уран-че-чеге телефильминин 3-ку серия-зы, 22.40 — Кошпөт, 23.00 — 00.50 — Футболга СССР чемпио-нады, «Спартак» — ЦСКА.

эртемпериниң кандидатды А. И. Бурхард (Москва) лек-цияны помчуу.

Абонемент-биле кыер. Би-леттерин кыер экиг аксы-ла салдып турар.

«Амыг үе-чалада идеологият демсел» деп темалыг лекция 1983 чылдын июль 29-та 19-шакта Политиктиг чыры-дымдын бажынында болур. РСФСР-нин «Билгиз» инсти-ту-тин лектору, философ

Константин Еремеевич КОШКАРОВ

Ур болгаш аар ааранынч соода 1942 чылдан бээр СЭИП нежигүгү, республика чергелг (РСФСР) персона-лед пенсисер Константин Еремеевич Кошкаргов мөчөн.

К. Е. Кошкаргов 1912 чылда Улуг-Хем районун Чаа-Хол суурунга төртүтүңгөн. Ол бодунуң куш-ажалч намыларын 1926 чылда эгелдөн, дарганнап, садыгжылап, адын тын-жыга ажилдап чораш. 1936 чылда Иленин суурун со-вет хамаатыларынч комитетин даргазынга соуткан. 1942 чылдан 1945 чылга чедир улус депутаттарын Кызыл хоорай Советиниң күсөкчи комитетин даргазынга, ора-лакчымынга ажилдаш. Оон соолуг чылдарда совнаршко-лага өөрөгөн, областыг хергелгичлер эвелелиниң баш-таар чериниң даргазынга ажилдаш. 1954 чылда К. Е. Кош-каргов Кызыл хоорай Советиниң күсөкчи комитетин даргазынга соуткан. Оон соолуге уелерде тус чөр үет-пүрүңүг өргөлөч начальниги, областыг күсөкчи коми-тетиниң садым килдизиниң эргелекчииниң орадакчылынга, республиканың садым министрине ажилдап чораш.

Пенсияге үеринге чедир он бир чыл улаштыр К. Е. Кошкаргов Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Президиуму-нун организастыг килдизиниң эргелекчиинге ажилдап чо-раш.

Язы-бүрү эрге-дужаалга ажилдап чораш, К. Е. Кошка-ров даанган ажилына харымсалгалыг, ак сеткилдиг чоруун көргүскөн.

К. Е. Кошкаргов хой-интинин ажилыга идеялык кирип, партиянын Кызыл хоорай комитетиниң бекит-пүңгө, хоорай Советиниң депутаттыга соуттуруп чораш. Кады ажилдап чораш эштери, оң чоң кижилери К. Е. Кошкарговту хундүлээр чораш. Ол «Хундүлелдиг Демдө» орден, ТАР-ның Куш-ажыл ордени болгаш медалдар-биле маңаткан.

Константин Еремеевич Кошкарговтун, бодун болгаш са-гыш човангыр кижиниң, коммунист дугайында чырык-кылыг тураскаал бистин чүрөктөривиске кеаа монгоде ар-тар.

БӨЛҮК ЭШТЕРИ.

СПОРТ · СПОРТ · СПОРТ ·

Аныктарын байырал фестивалынч үези. В. КАРА-САЛДЫН ФОТОЗ.

ЧИИК АТЛЕТИКА

ССРЭ-ниң Улустарынч VIII чайгы спорткындазынын эң негетергег хевирлеринин бирээни — чик атлетика мар-гылдазы доозулган. Мар-гылдазынч ол хевиринге эң-не хой дээр — 39 комплект ме-далдарын шаңнал кылдыр тыгсыр (ыччарга марафон чарыжынын эр, херезкен чемпионнарнын аттары май айда-ла бидине берген). Оон бүгү хевирлеринге эви-лелдеш республикалардан, Москвадан, Ленинградтан 1400, Европанын, Азиянын, Африканын болгаш Америка-нын 30 аягы чурттарында ийи чүс хире спортчулар ки-ришкенер.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

АГААР

Республикага шокар бузу-таар, чабас. Согу-чөөн чүт-тен хаттыг дүргөш секунда-да 5—10 метр. Дүне агаарынч температурам 13—15°, чам-дыктарына 4—9 градус чыл-гыр болур. Хундүс 22—27, чамдыктарына 13—18 градус чымыр.

Автооруктарга кестүрү эки. Кызылга чуга бузултаар, чабас. Дүне агаарынч тем-пературам 14—16°, хундүс 24—26 градус чымыр болур.

УКИНОВ

ИЮНЬ 29-ТА

«БАЙЫРАЛ»: «Казачья за-става» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 21.10 шактарда.
«ПИОНЕР»: «Алешкина охот-а» 9.30, 11.00, «Найти и обез-вредить» 12.30, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Он наживает сердиты» 15.00, 16.40, 18.20, 20.00, «Киноборник» 11.00, «Вася Турбачев и его това-рищи» 13.30 шактарда.
«ВОСТОК»: «Киноборник» 10.00, «Нур» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.
«ЧАПТЫ»: «Параты XX века» 11.00, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

СЭИП Кызыл хоорому, улуз депутаттарынч хоорай Советиниң күсөкчү болгаш Тыва АССР-ниң Социал-хандырмала минис-терствозу республика (РСФСР) чергелг персо-налыг пенсисер

Константин Еремеевич КОШКАРОВТУН

мөчөзүн дыңаттышкан, оң төрөдөринге болган чоң кижилеринге ханы калкымынын ийергейей тур.

Чалыс № 1054.

Солун неделяда 6 катап үнер.

Редакцияның адреси: